

Богоопште Дело

Иако је незахвално писати на ову тему, поготову од стране некога који је периодични литургичар, тачније литургопрактичар, који посећује литургије неколико пута годишње, ипак нешто се на ову тему мора рећи ако има шта да се каже. Ако је то исповедног облика, онда ће оно имати један епистемолошки значај који би могао помоћи и нама и другима. Онај који је демонски грешник мора се учити од богоизабраних људи за које је Господ рекао: "Нисте ви мене изабрали, него сам ја вас изабрао, и поставио сам вас да идете, род родите и да ваш род остане, – да вам да што заиштете у Оца у име моје"(Јн. 15, 16).

Ако пођемо од претпоставке која се исказује кроз реченицу патријарха Арсеније Трећег Чарнојевића: "Али, не би воља наша, већ воља Господња"¹, онда и ми пишемо баш на том основу – **воља Господња**, па онда и о свему што из тога произилази. А једно од тих произилажења и јесте потреба да се пише на ову тему.

На ову претпоставку – **воље Господње** долазе као једно богоиспуњење речи хиландарског учитеља из XVII-ог века Дамаскина Хиландарца: ". . . а увек воља господња да је."² Оба ова исказа нам успостављају вољу Господњу као основу и најтачнију претпоставку сваког здравог и истинитог расуђивања. Не воља наша већ воља Господња, не воља наша већ увек воља Господња да је. Тако да воља Господња мора бити претпоставка поводом и нашег расуђивања о богоопштем делу.

Ако је принцип – **Али, не би воља моја, већ воља Господња** – као основна претпоставка да се пише овај текст, онда – **увек воља господња да је** – кроз читав овај запис, јер она нам је насушна и незаменљиво потребна да бисмо уопште могли да пишемо на ову тему. Посебно онима недостојнима, који осим милости Божје, немају никакво право да пишу на ову тему.

Литургија се обично са грчког преводи као Опште Дело и то има једно свеобухватно значење. Обично се овом појму додаје и појам "Божанствена" и уобичајено се и каже Божанствена Литургија – Божанско Опште Дело. То је једно Божје сведеловање тако да литургија у заметку свог значења има један онтолошко – космолошки значај, па и један пренадвасељенски значај, јер Владика Николај је једно своје писано дело назвао *Небеска Литургија* у коме описује чинодејствовање Литургије у самој оностраности. То је, дакле, Божанствено Опште Дело тј. Богоопште Дело. Богоопште као Божја

¹ Патријарх Арсеније Трећи Чарнојевић: САБРАНИ СПИСИ, Православно удружење "Владика Василије Костић", Пирот, 2019., стр. 43

² АНТОЛОГИЈА СТАРЕ СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ (од XI – XVIII ВЕКА), ИЗБОР, ПРЕВОДИ И ОБЈАШЊЕЊА ЂОРЂА Сп. РАДОЈИЧИЋА, НОЛИТ, БЕОГРАД 1960, стр. 277

свеобухватност, али и Богоопште као општење са Богом, као сједињење с Њим. То је у првом делу Божје свеобухватно општење са целом творевином на врху са човеком и то је Богоопште деловање – Божје опште енергирање = силодејствовање. Зато тај основ Богоопштег Дела јесте једна свеобухватност Божја која се врши непрестано, а чија пројава, као код некога свица, највиднија је у богослужбеној храмовности. Ако свитац у ноћи час светли, час не, значи ли да када не светли да њега нема? Наравно да не. Он постоји и када не светли. Тако и Литургија – да ли она само траје када се врши за један сат у храму као богослужење? Наравно да не! Она се врши и чинодејствује непрестано зато што је то непрестано Богоопште Деловање, Божанско Опште Деловање које одржава читаву творевину и све и свја. По једној предањској причи, говори се да су монаси у једном метеорском манастиру служили непрестано Литургију. Када би једна група монаха завршила друга би је заменила и тако 24 часа у току 7 дана. Нису успели тај типик да испуне, јер су морали у једном моменту да престану. Као да је Господ дозволио људима да у једном историјском тренутку само за час осете то Божје свеодржавање читавог света, а онда су морали да попусте својим слабостима. Они су само и тада саслуживали Богу који је главни служитељ у Литургији. Слабост људска не може без непрестане помоћи Божје.

Ако претпоставка – **воља Господња** – јесте, онда ћемо почети од кључне литургијске реченице – **Господе помилуј!** И у литургији Василија Великога и Јована Златоустога ова реченица се помиње негде око 50 пута. А шта нам каже један од Учитеља Цркве Симеон Солунски о овој реченици?

ТУМАЧЕЊЕ МОЛИТВЕ: "ГОСПОДЕ, ПОМИЛУЈ"

"Господе Исусе Христе, помилуј ме, и скраћено: **Господе помилуј,** од апостолских времена је дато Хришћанима и установљено да непрестано понављају, као што и понављају. Па ипак, иако многи чине речено, малобројни знају шта значи **Господе помилуј.** С тога бесплодно узвикују и вапију: **Господе помилуј,** а не добијају милост Господњу, с обзиром да сами не знају шта ишту.

Стога ми треба да знамо о каквој милости Господа Исуса се ради. О каквој, дакле? О свакакој. У Његовој десници се налази све што нам је неопходно у садашњем палом стању. Јер, од времена Његовог Оваплоћења и Очовечења, од узимања на себе страдања и изливања Свесвете Његове Крви, Он је избавио човека из руку ђавола, поставши Господ и Сведржитељ људске природе на посебан начин. Стога се и све наше нашло у Његовим рукама."³

Видимо да код Учитеља Симеона Солунског су изједначени, умна, унутрашња, умосрдачна Исусова молитва и кључна литургијска молитва:

³ Добротољубље V, МАНАСТИР ХИЛАНДАР, Света Гора Атонска, 2007, стр. 371

Господе помилуј. Самим тим он нам открива да су и лична и саборна молитва уствари једно у Христу. То је личносаборна молитва Господу. Онај који врши непрестану умосрдачну молитву на један одређени начин чинодејствује литургију, а онај који непрестано на литургији помиње – **Господе помилуј!** – тај стално увежбава Исусову молитву. И све је то у склопу Богоопштег Дела које Господ непрестано чини. Ми људски род се само укључујемо у то Богоопште Дело, у то силодејствовање Божје. Али и када не учествујемо у Њему, то Дело се не прекида. Оно непрестано траје.

По поукама Светога Никодима Агиорита постоји и оно што се зове умно причешћивање⁴. То је причешћивање унутрашњом, умосрдачном Исусовом молитвом: **Господе Исусе Христе, помилуј ме.** И умно и физичко причешћивање је једно у Богочовеку Христу. Нити треба умно причешћивање омаловажавати у односу на физичко, нити треба давати предност физичком причешћивању у односу на умно. Једина разлика је у монашком поретку то што физичко причешћивање се може извршити једном дневно, а умно се може вршити свакотренутно. Умно причешћивање је донекле безусловно, јер се умосрдачна Исусова молитва може примењивати од стране свакога у сваком тренутку, потребно је само трезвено освешћивање. А физичко причешћивање има одређене предуслове – богослужења, исповедања и епитимије. По редоследу Никодима и Макарија то је: исповест, епитимија, Причест⁵.

Из овога видимо да је литургијски поредак личносаборног карактера. Богоопште Дело се извршава и на личном и на заједничком плану. Видимо да се оно извршава и у најинтимнијим деловима људског бића – у човековом умосрцу, али он се врши најјавније у богослужбеном простору – Храму. Али морамо опет нагласити да је Богоопште Дело свеобухватно и да се оно врши и извршава и онда када људи не учествују у њему, јер Оно одржава и небо и земљу, и васиону и надвасионско, и људе и сва бића.

Поставља се питање каква је историјска перспектива Богоопштег Дела у равни људског рода? Богоопште Дело одржава и људски род. И негде на несвесном плану људски род има неодољиву потребу за извршавањем Богоопштег Дела.

Човек се бави својим људским пословима. Он дела и ради. Али његови "послови", ако некада и јесу били, нису литургијски осмишљени. Они су, можемо и тако рећи, делитургијски. Али суштински људски "послови" и људске делатности требају бити литургијски осмишљени. Они морају бити сасуди за Богоопште Дело, сасуди који у себе примају Богоопште Дело, благодат Богоопштег Дела.

⁴ Никодим Агиорит: Невидљива борба, ИЗДАЊЕ СВЕТОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ, БЕОГРАД 2001, стр.66

⁵ Св. Никодим Светогорац и св. Макарије Коринтски: ДУШЕКОРИСНА КЊИГА О ЧЕСТОМ ПРИЧЕШЋИВАЊУ СВЕТИМ ТАЈНАМА ХРИСТОВИМ, Верујем. орг.

Ако евоцирамо нека прошла времена и историјске епохе, можда су Византија и средњовековна Србија биле те које су делатности и послове осмишљавали литругијски. То је свакако чинила и данас чини монашка држава Света Гора. Дакле, потребно је отворити срца наших делатности и "послова" за примање Богоопштег Дела, за пријем емисија Богоопштег Дела.

Када причамо о надпогледу саме литургије добијамо одређене поруке које нам на неки начин помажу да схватимо ту литургијску циљаност. Кренућемо од одређених светописмених показатеља и смерница. У старозаветним Псалмима – књигама мудрости – казују се и ове речи: "Правденици ће наслиједити земљу, и живјеће на њој довијека" (Пс. 37, 29).

Ове речи као да имају своје испуњење у последњој књизи Светога Писма – Откривењу:

"А очи су му као пламен огњени, и на глави његовој круне многе, и имаше име написано, којега нико не зна до он сам. И бјеше обучен у хаљину црвену од крви, и име се његово зове: Ријеч Божија. И војске небеске иђаху за њим на коњима бијелијем, обучене у свилу бијелу и чисту. И из уста његовијех изиђе мач оштар, да њиме побије незнабошце; и он ће их пасти с палицом гвозденом, и он гази кацу вина срдње и гњева Бога сведржитеља. И има на хаљини и на стегну своје име написано: Цар над царевима и господар над господарима. И видјех једнога анђела гдје стоји на сунцу и повика гласом великијем говорећи свима птицама које лете испод неба: Дођите и скупите се на велику вечеру Божију, да једете мяса од цара, и мяса од војвода, и мяса од јунака, и мяса од коња и од онијех који сједе на њима, и мяса од свију слободњака и робова, и од малијех и великијех. И видјех звијер и царева земаљске и војнике њихове скупљене да се побију с онијем што сједи на коњу и с војскама његовијем. И би ухваћена звијер, и с њом лажни пророк који учини пред њим знаке којима превари о не који примише жиг звијерин који се поклањају икони њезиној: живи бише бачени обоје у језеро огњено, које гори сумпором. А остали побијени бише мачем онога што сједи на коњу, који изиђе из уста његовијех: и све се птице наситише од мяса њихова" (Откр. 19, 15 – 21).

У овим стиховима морамо нагласити речи "мач" да "побије незнабошце". Наравно, овде се не ради о неком непосредном убијању нити о једењу мяса на један канибалистички начин. Одвајање мяса односи се на очишћење онога негативног од конкретних личности тј. њихових страсти, мана и порока. Тако и овај склоп "да побије незнабошце" говори пре свега о нестанку незнабоштва у историји људског рода. Људи више неће бити незнабошци него ће имати могућности пуног богопознања које је по самом боговаплотном вечни живот. Људи неће бити незнабошци већ богознанци. А самим тим они ће се оправдотворити. Тиме ће праведници и наследити земљу довека тј. до у Вечност.

Ове речи и Псалама и Откривења у једном духовном излагању излаже и један Божији прозорљивац – старац Гаврило Бошњански: "Треба да буду ратови, да буду уништени сви незнабошци само ће остати праведници, тада ће син Божији да дође". Он овим исказом повезује онај стих из Псалама са стиховима из Откривења. Незнабошци ће нестати, праведници ће остати. А какву циљаност нам откривају ове речи старца Гаврила Бошњанског? Оне нам откривају свакако литургијску циљаност. Оне нам откривају да ће коначно Богоопште Дело испунити сваку људску акцију, сваку људску делатност. Богоопште Дело ће коначно постати и општељудско дело у коме свако људско дело неће ни моћи да се врши делитургијски, без Богоопштег Дела. Данас имамо много тога делитургијског у људским делима, у епохи правденика имаћемо стање панлитургијског – Богоопште Дело све у свему. Правденици који у свему и кроз све живе литургијски – богоопштеделатно.

На све ово јасно се надају речи из Откривења: "И глас изиђе од пријестола који говори: Хвалите Бога нашега све слуге његове, и који га се бојите, и мали и велики. И чух као глас народа многога, и као глас вода многих, и као глас грома јаких, који говоре: Алилуја! јер царује Господ Бог сведржитељ. Да се радујемо и веселимо, и да дамо славу њему; јер дође свадба јагњетова, и жена његова приправила се; И дано јој би да се обуче у свилу чисту и бијелу: јер је свила правда светијех. И рече ми: Напиши: благо онима који су позвани на вечеру свадбе јагњетове. И рече ми: Ове су ријечи истините Божије" (Откр. 19, 5 – 9).

Ово је прича о цркви Божјој која је невеста Христова, невеста Богочовекова. А ако сам мушко – женски однос Господ дефинише као једно (Мт. 19, 5 – 6), а сама Црква се дефинише као Тело Христово (Кол. 1, 24), а тајна Брака је тајна Христа и Цркве (Еф. 5, 32), онда Богочовек и Црква јесу једно, а то једно има коначно испуњење у речима есхатолошког Откривења: "И цркве не видјех у њему: јер је њему црква Господ Бог Сведржитељ, и јагње" (Откр. 21, 22).

Шта овде увиђамо на крају крајева? Видимо да је црква сам Господ Бог тј. Богочовек и Црква су једно. Господ Бог је црква и црква јесте Господ Бог. Црква у себи и садржи реч Цар, Царков – Онај који је Светлост! Светлост од Светлости, Бог истинити од Бога истинитога. Зато Црква је Васељенска и пренадвасељенска. У њеном центру изображен је Господ Бог – Богочовек на престолу, у Вазнесењу, Онај који надилази све и који је у свему и у коме је све.

Зато је неопходна и литургија у малом – Исусова=умосрдачноунутрашња молитва, јер она је богомолитвени подвиг. Потребна је и она Литургија која допире до свачијег срца, христоликог срца сваког човека изопаченог и повређеног грехом. Тако литургија и сада у сваком времену допире до скрушеног срца човековог које узвикује: **Господе помилуј!** Из те и такве

богомолитвене струје савршава се свако богослужење и Богоопште Дело допире до свега и свја. Битно је само да се капије нашега срца отворе.

Богоопште Дело свеиспуњујуће допире и до самога пакла и из њега кроз четрдесетолитургијско помињање изводи све оне који су тамо пали и који су се тамо нашли. Чак и једна предањска исповест говори нам о догађају који нам нуди велику Божју поуку. Наиме, велики свети епископ римски, Свети Отац Григорије Двојеслов (540 – 604) је одлужио 40 литургија за покој душе цара Трајана Деција, великог прогонитеља Цркве и хришћана⁶. Тек пошто је то учинио Господ га је опоменуо да више не чини то и тиме показао бесконачност милости Божје⁷. Господ је тиме разоткрио могућност свеспасења као што је то учинио и кроз речи Господњег посланика: "Јер је ово добро и пријатно пред спаситељем нашијем Богом; Који хоће да се сви људи спасу, и да дођу у познање истине"(I Тим. 2, 3–4).

Дакле, видимо шта јесте сам Циљ Богоопштег Дела – то је свеспасење људи, да се сви људи спасу тј. да дођу у познање Истине, а то значи да стекну богопознање. Богопознање које је Вечни Живот (Јн. 17, 3), јер: "Ако неко љуби Бога, тога је Бог познао" (I Кор. 8, 3). Тако да само покретање Богоопштег Дела јесте заправо покрет Божјег Знања да све људе доведе да Божјим Знањем дођу до Божјег Знања Бога. Зато што само Божје Знање јесте Вечни Живот и јесте обитавање у Вечном Животу. Само Божјим Знањем се стиче Вечни Живот и само Вечним Животом живимо у Божјем Знању. Зато сваки људски покрет мора слободно да буде осмишљен Богоопштим Делом. Човек мора да се укуључи у Богоопште Дело и да укључи Богоопште Дело у сваку своју делатност и у сваки свој посао. То је увођење Вечног Живота у сваки трен пролазности и увођење сваког тrena пролазности у Вечни Живот.

Зато је битна та апокалиптичка приповест која нам говори и објављује нам победу невесте Христове = цркве Божје пред сам Други Долазак Богочовеков. Зашто? Зато што је потребан број литургијских циклуса да би се спасао људски род. Јер преведници ће увести Богоопште Дело у сваки свој акт и сваку своју делатност осмислиће они Богоопштим Делом. Може се замислити на тренутак епоха у којој ће све људско бити осмишљено Богоопштим Делом. То ће бити доба с којим се неће моћи мерити ниједно до тада доба. И велики руски мислилац Николај Фјодоров (1828 – 1903) сматрао је да ће заживети вранхрамовна литургија која ће кренути према анастасизацији свега или како су и савремени православни теолози сматрали да то јесте иконизација Царства Божјег у свету и за Живот света. Богоопште Дело тиме постаје дело свеопштег спасења и постаје једна свеспаситељска чињеница домостроја Божјег. А та свеспаситељска чињеница јесте и испуштање Божјег Знања на људе који тим

⁶ Старац Клеопа: О СТРАШНОМ СУДУ И ВЕЧНОМ СПАСЕЊУ, ПРАВОСЛАВАЦ – Шабац, стр. 172

⁷ Исто

благословом добијају Вечни Живот. Зато Богоопште Дело јесте непрестано праћење трага Божјег Знања. А улажење у раван Божјег Знања јесте раван самог Вечнога Живота.

У својим списима св. Григорије Синаит је оставио једну значајну философију богомолитвеног поступка:

"113. Молитва код почетника јесте као весели огањ, који се из срца истрже, а код савршених – као мирисна светлост, која у њему дејствује. Или опет: молитва је проповед апостола, дејство вере, или пре – непосредна вера, основа наде, дејствена љубав, анђелски покрет, сила, дело и весеље бестелесних, блавест Божија, осведочење срца, нада спасења, знамење освећења, символ светости, познање Бога, пројављивање крштења, очишћење у купељи [препорода], зарука Духа Светог, Исусово радовање, весеље душе, милост Божија, знамење измирења, Христов печат, зрак мисленог Сунца, светлосац срцаца, утврђивање Хришћанства, потврда помирења са Богом, благодат Божија, мудрост Божија, или пре – почетак самомудрости, Божије јављање, дело монаха, живот тиховатеља, повод тиховања, обележје анђелског живота. И, зашто много говорити? Молитва је Бог, који све дејствује у свима, с обзиром да је једно дејство Оца и Сина и Светога Духа, сведејствујуће у Христу Исусу."⁸

Кроз ову богомолитвену мудрост да нам се објаснити Богоопште Дело онолико колико је људима дато да га схвате и да се у њега укључе. Ово богомолитвено осликавање као да је осликавање оне епохе пред Други Долазак Господњи када се буде успоставио до краја поредак Богоопштег Дела. А то јесте и она иконизација Царства Божјег коју помињу одређени савремени православни богослови. Ми, истини за вољу, још увек немамо један такав поредак Богоопштег Дела. Пре је на снази у нашим временима делитургијски поредак. Али потребан је један број литургијских циклуса који може до краја да изврши свеспасење људског рода. А то јесте сведраговољно укључивање људског рода у Богоопште Дело у циљу домостројног Божјег спасења људског рода. А то не могу да успоставе зли, већ праведни, који има да остану онда када Господ својом речи = мачем уништи незнабоштво. Када нестане незнабожачког духа тада ће последично да се успостави један свет праведних људи. Не треба гајити илузије да ће то бити неко хилијастичко безгрешно и савршено царство. Ако ништа и тада ће остати ђаволско искушење како саопштава есхатолошко Откривење (Откр. 20, 2 – 8). А да ће и оно што ваља код незнабожаца бити преображено и сачувано у Господу потврђено је у овој печатној књизи (Откр. 21, 26). Тако да овај стих нам говори о успешности Богоопштег Дела у правцу свеспасења људског рода. Само онај ко баш слободно и неометан ни са чим изабере пут зла неће бити заустављен да крене тим путем, јер ће на крају крајева то само његова лична одговорност бити.

⁸ Добротољубље V, МАНАСТИР ХИЛАНДАР Света Гора Атонска, 2007, стр. 175

Свако онај које био прелашћен, (само)обманут, преварен, саблажњен, натеран и уцењен и шта све не, а то истински није хтео имаће прилику да уђе у Спасење Господње. А Бог зна можда то ипак буде за све, баш за све, Бог зна.

Настављајући у правцу Богоопштег Дела видимо да се оно наставља у векове векова, кроз сво време и кроз сву вечност. Зато што је то "Бог који све дејствује у свима". И то јесте смисао Богоопштег Дела коме је потребно да се људи само укључе. Сва дела и људски поступци морају да уђу у Богоопште Дело и Богоопште Дело неопходно је да се усели у све људске поступке као вода која се сипа и која испуњава чашу. Данас наши поступци, наши духовни и физички покрети као да су изглобљени из Богоопштег Дела и као да је Богоопште Дело присутно само у оквирима зидова храма. За то јесу крива људска срца. Наравно, она не могу ограничити и спречити Богоопште Дело у једном начелном смислу, али у епохи праведника Богоопште Дело испуниће сваки људски покрет, сваку људску активност и делатност. А то ће бити један креативни поредак. Поредак о коме можемо само домаштавати. Поредак у коме ће све људске могућности доживети врхунац у Богоопштем Делу, наравно, у оквирима ове стварности још увек неесхатолошке и грехопадне. Тако да ни тај поредак неће бити безгрешан, али ће бити најврхунскији у историји и по свему судећи најближи Богу до тада. Кажемо некада да смо само сенке својих предака, да их нисмо достојни. Али на основу ових откривења Господњих очигледно је да нећемо никако бити достојни својих потомака који ће довести потенцијале људског рода скоро до савршенства и који ће у самом Богочовеку остварити његове речи, у оквирима грехопаданости: "Будите ви, дакле, савршени, као што је савршен Отац ваш небески" (Мт. 5, 48). А самим тим они ће нас спасити кроз Христа, кроз Божјег Логоса, једним богоопштеделатним поретком. У православно – литургијској пракси имамо и заупокојене литургију, а њен смисао је спасење свих оних упокојених који можда пребивају у областима таме, у пределима пакла. Четрдесетопомена литургија спасава од пакла. Видели смо на примеру светога Григорија Двојеслова и цара Декија. Потребно је и непоходно богомолитвено подмижење ка нашим упокојенима да би се и они спасли и да би их Господ Бог и Спас наш Исус Христос спасао кроз нас саме једним богоопштеделатним поступком. По једној предањској причи увек када се служи литургија Господ пушта из пакла ближње наше да обитавају са нашим ближњима који су у рају, да би се после тога поново вратили. Ова прича нам говори колика је снага литургије и колики је наш утицај на помоћ или на пропаст нашим ближњима који више себи не могу помоћи, али ми одавде можемо им помоћи богомолитвеним подвигом кроз литургијски поредак. За то је потребна смелост светитеља = праведника, а данас такви су неприметни и таквих је мало. У доба Григорија Двојеслова такви су се подразумевали и он је био један од тих – подразумеваних, дрзновених да се помоли чак и за

непријатеље Христове који су својим змијским уједом уједали невесту Христову = цркву Божју. Ми такву Божју дозволу немамо, али праведници пред Богом то имају и смело пред Господом траже спасење за све људе. Али треба да стремимо томе, укључујући се у Богоопште Дело улазећи у богоопштеделтни поредак. Богоопштеделатно струјање јесте нешто што треба да испуни наша срца да би га препознали као карактер читаве Васељене и творевине. И да би тиме богоопштеделатни поредак постао испуњење сваке наше акције, сваког нашег посла, сваког нашег делања. Како га пронаћи и препознати у контаминирајућем индустријализму? Преображењем! Сагледавајмо га Божанским Преображењем! Тим Преображењем из славе у славу доћи ће се и до ере праведника која ће извршити подвиг спасилачког домостроја Божјег.

У тој ери број неправедних ће бити као број праведних у доба Нојево. Прво ће по речима Господњим неправде бити као у доба Ноја, да би се обрнуло и да би неправедних било као што је било праведних у доба Нојево. Неправдени ће у то доба бити ендемска врста, нешто толико ретко да ће се чувати као подсетник на некадашњи људски род који је био огрезао у неправди.

Зато је богомолитвени подвиг наука, наука над наукама, уметност над уметностима као што кажу Свети Оци. То је наука која мора тајноводственим силама да буде објашњена и објашњивана, а то се врши богочовечанским синергизмом. То се не може чинити неким строгим рашчлањивањем и сецирањем, јер се не ради о нечем мртвом већ о живом, вечноживом и неухватљивом за свакога онога који неће да живи начелом – **Али, не би воља наша, већ воља Господња = увек воља господња да је!**

Боговољно струјање нам говори да сами себе и сав живот свој Христу Богу предамо, а из тога добијамо све (Мт. 6, 33). Морамо испунити и изнутра преобразити Богоопштим Делом свако своје дело, цело наше биће, јер оно и припада Богоопштем Делу. Сваки свој посао – од чишћења куће до изградње читавих цивилизацијских система морамо испунити Богоопштим Делом, јер све по некој својој природи стреми Богоопштем Делу. Треба препознати у свакој честици постојања Богоопште Дело, а препознаћемо га Богоопштим Делом. У књижевно–философско–богословско–научном стваралаштву морамо угледати Богоопште Дело. У својим производњама и направљењима морамо препознати Богоопште Дело. У поучавању других и себе морамо препознати и увидети Богоопште Дело. И у оностраности и у ононостраности увиђамо Богоопште Дело. Како? Богоопштим Делом. Све се мора испунити Богоопштим Делом: "свет, свет, свет је Господ над војскама; пуна је сва земља славе његове" (Ис. 6, 3).

Ако узмемо свет западног хришћанства, да ли у организационистичком филиоквизму или у протестантском прагматизму, видимо да је све у неком грандиозном делу, у неким великим скоро епохалним и авантуристичким подухватима, а речи апостола Јакова – првога писца Литургије – говоре: "Сваки

добри дар и сваки поклон савршени од озго је, долази од оца свјетлости, у којег нема промјењивања ни мијењања видјела и мрака" (Јаков 1, 17). Ове речи су уткане у сам текст Литургије и говоре нам да СВАКО добро дело и СВАКИ савршени поклон је Свишег – од Бога. Не мора да буде нимало грандиозно и самохвалисаво (Мт. 6, 3; Мар. 12, 44). Зато сваки људски поступак, свако деловање и радња мора бити испуњена Богоопштим Делом. Човек се само мора прикључити својим утикачем у утичницу Богоопштег Дела. А тај утикач је срце човечије. Када се том утичницом утакне у силу Богоопштег Дела он увиђа да је све истински испуњено Богоопштим Делом. И он сам увиђа да је целокупно његово биће испуњено Богоопштим Делом и тада узвикује: **Осана во Вишњи!**

Давор Мандић

ЛИТЕРАТУРА:

- 1.Свето Писмо Старога и Новога Завета у превду Ђуре Даничића и Вука Стефановића Карацића.
- 2.Патријарх Арсеније Трећи Чарнојевић: САБРАНИ СПИСИ, Православно удружење "Владика Василије Костић", Пирот, 2019.
- 3.АНТОЛОГИЈА СТАРЕ СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ (од XI – XVIII ВЕКА), ИЗБОР, ПРЕВОДИ И ОБЈАШЊЕЊА ЂОРЂА Сп. РАДОЈИЧИЋА, НОЛИТ, БЕОГРАД 1960.
4. Добротољубље V, МОНАСТИР ХИЛАНДАР, Света Гора Атонска, 2007.
- 5.Никодим Агиорит: Невидљива борба, ИЗДАЊЕ СВЕТОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ, БЕОГРАД 2001.
- 6.Св. Никодим Светогорац и св. Макарије Коринтски: ДУШЕКОРИСНА КЊИГА О ЧЕСТОМ ПРИЧЕШЋИВАЊУ СВЕТИМ ТАЈНАМА ХРИСТОВИМ, Верујем. орг.
- 7.Старац Клеопа: О СТРАШНОМ СУДУ И ВЕЧНОМ СПАСЕЊУ, ПРАВОСЛАВАЦ – Шабац.